

Nowe dane o biografii karaimskiego poety Szymona Kobeckiego

Mariola Abkowicz

Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Neofilologii
Zakład Hebraistyki, Arameistyki i Karaimoznawstwa

Anna Sulimowicz

Uniwersytet Warszawski, Wydział Orientalistyczny
Zakład Turkologii i Ludów Azji Środkowej

New facts in the biography of the Karaim poet Simon Kobecki

Summary: *Irlar* ("Songs"), a book containing Simon Kobecki's collection of poetry released in Kiev in 1904 is considered the first printed edition of the secular Karaim literature. Kobecki's poems which enjoyed popularity in the Karaim communities, were often reprinted in Karaim magazines issued in the first half of the 20th century, as well as nowadays in the journal "Awazymyz" and in collections of poetry published in Lithuania. Biographical information added to those publications was usually brief or even mutually contradictory. Until today, even the basic biographical data, such as the dates of Kobecki's birth and death, has not been accurately established. Recent archival queries allowed to finally determine his birth date and provided us with new data on his professional career.

Keywords: Szymon Kobecki, Karaims, Karaim secular literature, Karaim poetry, Karaims in military service

Wydany w Kijowie w 1904 r. zbiór poezji Szymona Kobeckiego, zatytułowany *Irlar* („Pieśni”) jest uznawany za pierwsze wydanie drukiem świeckiej literatury karaimskiej. W literaturze rękopiśmiennej utwory o tematyce niereligijnej,

częściej spotykane u Karaimów krymskich w zeszytach *medżuma*, u Karaimów litewsko-polskich są rzadkie. Tym większe znaczenie ma tomik Kobeckiego, na który składa się 25 utworów, w tym niezwykle popularna kołysanka *Iry mamanyń tešagi katny jaš uwlunun*, znana też jako *Jukła uwlum*, występująca w kilku wersjach muzycznych, m.in. autorstwa Walentyny Łobanosówny.

Niektóre z utworów były przedrukowywane w karaïmskich czasopismach. W ukazującym się w Moskwie miesięczniku „Karaïmskaja Žizn” opublikowano wspomnianą wcześniej kołysankę (1911a) oraz *Kadril’* (1911b). Aleksander Mardkowicz na łamach „Karaj Awazy” zamieścił pochodzące z kijowskiego tomiku utwory: *Janhy jilba*, *Iry mamanyń teš’agi katny jasz uwlunun*, *Menim tüşüm*, *Sonet*, *Anar...*, *Elczilarym*, *Kyszyn*, *Gertm’a*, *Kadril* (1936), a także ukazujące się po raz pierwszy drukiem *Kim bolałyr* (1932b) oraz *San saja i Czeczaczek* (1936). Spod pióra S. Kobeckiego wyszło również wspomnienie prozą *Burunhu kiun’ midraszta* (1932a), które także znalazło się w wydawanym w Łucku czasopiśmie. Anonimowy autor nekrologu zamieszczonego w „Myśli Karaïmskiej” wspomina o licznych bajkach, których autorem był poeta (podaje tytuł jednej z nich: *Jawan Karaïski da szejtan*, czyli „Karaïmski żołnierz i diabeł”), nie zachowały się one jednak (1932–1934: 102). Nie publikowane wcześniej wiersze, *Erbi Medad* (1939a) i *Tuzsuz* (1939b) ukazały się na łamach „Onarmach”, wydawanego na Litwie Kowieńskiej przez Michała Tynfowicza. Najobszerniejszy wybór poezji Kobeckiego znalazł się w tomie *Karaj jylary* opracowanym przez Michaila Firkoviča (1989), który umieścił tam w sumie 42 utwory poety, w tym 16 niepublikowanych wcześniej drukiem. W *Čypčychej učma Trochka*, antologii poezji karaïmskiej z przekładami na język litewski, wydanej w 1997 r. w Wilnie przez Karinę Firkovičiutę, znalazło się 12 wierszy Kobeckiego.

Całość *Irlar* w transkrypcji naukowej zamieścił Tadeusz Kowalski w *Karaïmische Texte im Dialekt von Troki*¹. W komentarzach wspomina on także o innym zbiorze wierszy Kobeckiego, wydanym w Trokach „in der letzten Zeit” (‘ostatnimi czasy’)², również pod tytułem *Irlar*, w formie odbitki powielaczowej (Kowalski 1929: 291).

¹ Kowalski zdecydował się zamieścić w swej monografii całą zawartość *Irlar*, gdyż jak wyjaśniał, tomik stał się rzadkością, a jego egzemplarze trudno było napotkać nawet wśród Karaimów (Kowalski 1929: 291). Trudno to wytłumaczyć, gdyż nakład *Irlar* był całkiem spory, wynosił bowiem 1000 egzemplarzy (1905: poz. 12417).

² Oznaczałoby to, że zbiorek wydano w latach 20. – Kowalski odbył wycieczkę naukową do Trok i Wilna w 1925 r., a cztery lata później wydał *Karaïmische Texte*. W „Myśli Karaïmskiej” wspomniano jednak, że zbiorek ten, „odbity na hektografie”, ukazał się rok po *Irlar*, czyli w roku 1905 (1932–1934: 102).

Wydane drukiem *Irlar* Kobeckiego szczegółowej analizie pod względem treści, formy i języka poddał Ananiasz Zajączkowski (1928). We wzmiance o Kobeckim w swoim wcześniejszym artykule *Literatura karaïmska. Szkic bibliograficzny* Zajączkowski podaje, że „Kobecki był także autorem licznych komedyj, które do dziś dnia są pamiętne starszej generacji naszego społeczeństwa, wśród którego nie mało jest odtwórców ról tych utworów, tryskających wesołością i rodzimym humorem” (1926: 12). Wymienia w tym miejscu tytuły dwóch utworów: *Mieniagieni* i *Siuviarlik boszatat bar jazychlarny*, zauważając, że „poza wymienionym tomikiem poezyj nie ukazało się w druku nic, a liczne rękopisy, znajdujące się gdzieś w Rosji, prawdopodobnie zaginęły” (1926: 12). Nie do końca jednak tak było, gdyż w przypisie do *San saja* w „Karaj Awazy” Mardkowicz (1936) podaje: „Bu jir da sondrahy cyhadlar jarykka burunhu for. Kol-jazysy ałarnym tabuladyr kolunda R. Szemaja Firkowicznin (Trokta)”³.

Informacje o życiu poety

Życiorys poety najwyraźniej nie był Zajączkowskiemu szczegółowo znany, gdyż poza trockim rodowodem poety późniejszy profesor Uniwersytetu Warszawskiego nie zamieszcza żadnych szczegółów biograficznych. Kowalski stwierdza jedynie, że „Der Verfasser, ein ehemaliger Oberst der russischen Armee, lebt noch hochbetagt in Russland”⁴ (Kowalski 1929: 291). Podobną, nieco obszerniejszą informację znaleźć można w nekrologu zamieszczonym w „Myśli Karaïmskiej” (1932–1934). Anonimowy autor podaje, że Kobecki zmarł latem 1933 r. na Ukrainie, o czym wiadomość dotarła „przed paroma tygodniami” (ten numer MK obejmuje lata 1932–1934, mogło to więc być nawet kilkumiesięczne opóźnienie), a dalej pisze: „Sz. Kobecki, urodzony w Trokach, z zawodu był oficerem. Po przewrocie, jako dymisjonowany pułkownik b. armii rosyjskiej, osiadł na roli w południowej Rosji”. W dalszej części nekrologu następuje opis literackiej działalności Kobeckiego, przy czym nowym elementem jest wzmianka o niezachowanych bajkach jego autorstwa, takich jak np. *Jawan Karajski da szejtan*.

Aleksander Mardkowicz publikując w zeszycie dziewiątym „Karaj Awazy” wspomniane wcześniej wiersze, zamieścił krótką notatkę o ich autorze. Podaje

³ Karaïm. ‘Ten wiersz i następny ukazują się drukiem po raz pierwszy. Rękopis znajduje się w rękach R. Szemaji Firkowicza (w Trokach)’.

⁴ Niem. ‘Autor, dawny oficer armii rosyjskiej, żyje jeszcze, w mocno zaawansowanym wieku, w Rosji’.

w niej, że Kobecki „tuwdu Trochta ekińci jarymynda askan jizjiłnyń”⁵. Wynika z tego jasno, że także Mardkowicz nie dysponował żadnymi ścisłymi danymi dotyczącymi biografii poety. Dalej bowiem pisze jedynie: „Jigit jillaryndan ezlendi ceriw zachmetine da jetti jergesin pułkowniknin ceriw chalkynda Rosijanyn. Tismeginden sortun caratnyn olturdu sałada wajałatynda Kijownun, kajda alyndy isine saban sirmeknin. Bu awur zachmette da katy tirlikte asty kaldyhy anyn kinlerinin. Ystyryłdy 1933 jilda.”⁶.

Rok 1865 jako data urodzenia Kobeckiego pojawia się po raz pierwszy w broszurce *Pamięci Szymona Kobeckiego narodowego poety karaïmskiego*, wydanej w Wilnie w roku 1933 nakładem Towarzystwa Miłośników Historii i Literatury Karaïmskiej. Zawarto w niej słowa i zapis nutowy melodii kołysanki *Jukła uwłum*, jak też portret i daty życia poety: 1865–1933. Daty te pojawiają się również w późniejszych publikacjach autorów litewskich (Firkovič 1989: 2; Firkavičiūtė 1997: 39; Zajončkovskis 1997: 41, 2005: 18; Kobeckaitė 2006: 326).

W słowniku biograficznym opracowanym przez Borysa Eliaszewicza daty życia zostały podane w przybliżeniu: około 1854 – około 1930 (1993: 103). Autor słownika rozszyfrowuje patronim (*omuecmbo*), które na tomiku *Irlar* widnieje tylko w formie inicjału: S. A. Kobecki, jako Azariewicz (syn Azarii) oraz podaje informację, że poeta ukończył karaïmską szkołę elementarną w Trokach (tzw. *Midrasz*) oraz szkołę wojskową w Wilnie, po czym wiele lat służył jako oficer. Przed rewolucją dosłużył się rangi podpułkownika i piastował stanowisko komendanta garnizonu w mieście Skwyra, w guberni kijowskiej.

Nazwa tej miejscowości pojawia się także na fotografii znajdującej się w zbiorach Józefa Sulimowicza, polskiego turkologa i kolekcjonera caraimików. Zdjęcie wykonane w atelier fotograficznym w Kijowie ma na rewersie dedykację dla ribbi Abrahama syna Szemoela Nowickiego⁷, datowaną w Skwyrze 2 sierpnia 1905 r. [Ryc. 1]. Dedykację uzupełnia wierszyk, który wskazuje, że na fotografii rzeczywiście został uwieczniony poeta Szymon Kobecki.

⁵ Karaïm. ‘urodził się w drugiej połowie minionego stulecia’.

⁶ Karaïm. ‘Od młodych lat związany był z wojskowym rzemiosłem i osiągnął rangę pułkownika w armii rosyjskiej. Po upadku caratu zamieszkał na wsi w guberni kijowskiej, gdzie został zatrudniony do orania pługiem. Na tym ciężkim trudzie i surowym życiu upłynęła reszta jego dni. Odszedł w 1933 r.’

⁷ Abraham Nowicki pojawia się na liście hazzanów w Łucku (1932), gdzie pełnił posługę w latach 1904–1905. W dedykacji na fotografii jest określany jako niezonatny. W późniejszych latach Nowicki osiedlił się w Moskwie, gdzie po I wojnie światowej pełnił obowiązki hazzana (Mihailov 1999: 80).

Wykaz przebiegu służby i odtworzenie życiorysu S. Kobeckiego

Podane przez Eliaszewicza dodatkowe informacje biograficzne (imię ojca, stopień wojskowy oraz ostatnie przed rewolucją miejsce zamieszkania i piastowane stanowisko) okazały się pomocne przy odtwarzaniu życiorysu poety, pozwalając potwierdzić, że autor tomu poezji, ofiarodawca fotografii i dowódca garnizonu w Skwyrze to ta sama osoba.

Dzięki współpracy z Romualdem Szpakowskim z Wilna, pasjonatem badającym losy Karaïmów służących w przedrewolucyjnej armii rosyjskiej, i Olegiem W. Pietrowem z Moskwy, redaktorem naczelnym czasopisma „Karaïmskije Vesti”, w Rosyjskim Państwowym Archiwum Wojenno-Historycznym w Moskwie udało się odnaleźć teczki osobowe Szymona Kobeckiego, syna Azarii (RPW-HA 1902a, 1902b, 1905), w których znajdują się dokumenty związane z jego drogą zawodową, w tym wykaz przebiegu służby [Aneks 1].

Odnalezione dokumenty, podobnie jak i inne, przechowywane w Bibliotece Wróblewskich Litewskiej Akademii Nauki w Wilnie, Litewskim Państwowym Archiwum Historycznym w Wilnie i Państwowym Archiwum Autonomicznej Republiki Krym w Symferopolu, pozwalają pokusić się o odtworzenie przebiegu drogi życiowej Kobeckiego. Pozwoli to skorygować pojawiające się w różnych opracowaniach błędne informacje, ustalić powiązania rodzinne poety oraz poznać uwarunkowania kulturowe i edukacyjne, które miały wpływ na zainteresowania i twórczość karaïmskiego poety.

Szymon Kobecki przyszedł na świat 29 czerwca 1857 r. jako szóste, najmłodsze dziecko i trzeci syn Azariasza i Marii, mieszczan miasta Troki w guberni wileńskiej (LPAHW 1858: dom 30). Oboje rodzice byli wyznania karaïmskiego. Jako 10-latek, czyli w roku 1867, rozpoczął naukę w karaïmskiej szkole w Trokach, nie znając wówczas języka karaïmskiego (Kobecki 1932a). Biorąc pod uwagę także fakt, że w Imperium Rosyjskim dzieci rozpoczynały edukację w szkole elementarnej, w tym także karaïmskiej, w wieku lat 8 (Abkowicz 2015: 148), można przypuszczać, że rodzina Kobeckich mieszkała poza Trokami, stąd zwłoka w rozpoczęciu regularnej nauki przez przyszłego poetę. Brak znajomości języka karaïmskiego wskazuje, że rodzina musiała żyć w niekaraïmskim otoczeniu, np. na wsi, w arendowanej karczmie⁸.

Służbę wojskową Kobecki rozpoczął 25 stycznia 1878 r., wstępując tymczasowo, do chwili uzyskania właściwego przydziału, do 50 Zapasowego Batalionu

⁸ W karczmie położonej w lesie należącym do sędziego ziemi trockiej Römera mieszkał dziadek poety, Abraham syn Szymona Kobecki (LPAHW 1765).

Piechoty na prawach jednorocznego ochotnika trzeciej kategorii. Zaciągnięcie się do armii rosyjskiej w tym trybie, czyli nie czekając na pobór, wiązało się z pewnymi korzyściami: ochotnik posiadający wykształcenie przynajmniej elementarne miał możliwość wyboru rodzaju wojsk, oddziału i miejsca przydziału, a służba trwała krócej (jeden rok). Mógł też po zdaniu eksternistycznie egzaminów uzyskać stopień oficerski lub zostać skierowanym do szkoły wojskowej. Zasady awansu były jasno określone – trzecia, najniższa kategoria, którą uzyskał Kobecki najprawdopodobniej ze względu na posiadane wykształcenie, dawała prawo awansu na stopnie oficerskie po trzech latach służby (Sologub 2010).

Tocząca się w tym czasie wojna rosyjsko-turecka (24 kwietnia 1877 – 3 marca 1878) budziła wśród wielu młodych ludzi chęć walki o oswobodzenie Bułgarów spod tureckiego panowania, a wstąpienie do armii stwarzało perspektywę kariery zawodowej w wojsku. Medal „В память русско-турецкой войны” (brązowy, na kombinowanej, błękitnej – andrejewskiej i żółto-czarnej – georgiewskiej, wstążce), widoczny na wspomnianej wcześniej fotografii [Ryc. 1a–b] na piersi Kobeckiego, świadczy, że brał on udział w tej wojnie.

Odessa Szkoła Junkrów Piechoty i jej środowisko

Po zakończeniu wojny ochotnicy, którzy wykazali się w służbie, byli kierowani do szkół wojskowych. W ten sposób Kobecki trafił w 1878 r. do Odesskiej Szkoły Junkrów Piechoty (Одесское пехотное юнкерское училище). Panas Saksagański (właśc. Afanasij Tobilewicz, 1859–1940), późniejszy wybitny ukraiński aktor, reżyser i działacz teatralny, został w tym samym czasie skierowany do tej samej szkoły, W swoich wspomnieniach pisze on: „w oczekiwaniu na egzaminu przez dwa tygodnie mieszkałem w koszarach przy ulicy Kanatnej. Kandydatów przyjechało około dwóch tysięcy, a do szkoły przyjmowano tylko 400 osób. Bez pieniędzy, bez środków do życia, poszedłem rozładowywać statek z węglem, zarabiałem 3 ruble na dzień. W ciągu dnia pracowałem, a wieczorem, w kąciku, przy kopczącej lampie starannie przygotowywałem się do egzaminów” (Saksaganskij 1932; Krasnova, Drozdovskij 2012: 109).

Rok wcześniej do tejsz szkoły wstąpił inny jednoroczny ochotnik, również uczestnik wojny rosyjsko-tureckiej, Andrejs Pumpurs (1842–1902), przyszły narodowy poeta łotewski, przedstawiciel ruchu młodołotewskiego, autor eposu *Lāčplēsis* na motywach ludowych podań i opowieści.

Wydaje się, że pobyt w odesskiej szkole wojskowej odegrał ważną rolę w kształtowaniu literackich zainteresowań i świadomości narodowej młodego Karaima. W drugiej połowie XIX w. i w początkach wieku XX Odessa była

nie tylko ważnym ośrodkiem kultury rosyjskiej, lecz także miejscem, gdzie kształtowała się narodowa kultura ukraińska. Od Wiosny Ludów następowało stopniowe przekształcanie się tożsamości imperialnej w narodową, a jednym z elementów tej przemiany była walka o równouprawnienie własnego języka i emancypację kulturalną (Hroch 2008). Ważną rolę odegrała w tym twórczość Tarasa Szewczenki (1814–1861), który jako pierwszy „podniósł mowę ukraińskich chłopów do rangi języka literackiego. Zaczął tworzyć w tym języku poezję” (Hrywna 2010). Saksagański, uczący się w szkole w tym samym czasie, co Kobecki, miał w zwyczaju, jak sam wspomina, zapisywać do zeszytu ulubione wiersze ukraińskiego wieszca, czyli „Kobziarza”, tworząc w ten sposób własny „kobzarik”, z którym przyjechał do Odessy i w wolnym czasie czytał te wiersze kolegom. (Saksaganskij 1932; Brodavko 2005: 175).

Bez wątpienia atmosfera szkoły, mimo obowiązującego w niej wojskowego drylu, jak też atmosfera samego miasta, w którym współistniały różne narodowości i stykały się różne kultury, sprzyjały rozwijaniu zainteresowań humanistycznych kadetów, ich pasji literackich, a jednocześnie powalały rozwinąć się poczuciu tożsamości narodowej i rozbudzały miłość do rodzimego języka. Być może to właśnie dało impuls Kobeckiemu, obdarzonemu niewątpliwym talentem literackim, do tworzenia w ojczystym języku.

Naukę w Odesskiej Szkole Junkrów Piechoty Kobecki ukończył 19 lipca 1880 r. jako tzw. *portujej-junker* (z prawem do noszenia *портупеи*, koalicyjki) i jednocześnie zaliczony został do drugiej kategorii, co zapewniało szybszy dalszy awans. Dwa miesiące później otrzymał promocję na stopień podchorążego (ros. *подпрапорщик*), a niecały rok później, wiosną 1881 r. awansował na stopień chorążego (ros. *прапорщик*) z przeniesieniem do 52 Wileńskiego Pułku Piechoty stacjonującego w Teodozji na Krymie. W pułku tym służył do roku 1887, pełniąc kolejno funkcje p.o. kwatermistrza (ros. *исполняющий должность квартирмейстера*) i kierownika pułkowej izby chorych (ros. *заведующий околдом полка*), obozowego policmajstra (ros. *лагерный полицмейстер*), kierownika obozowej szwalni (ros. *заведующий полковой швальней*) oraz skarbnika pułku. 14 września 1884 r. otrzymał kolejny awans na stopień podporucznika (ros. *подпоручик*).

Przebieg dalszej kariery Szymona Kobeckiego

W lipcu 1887 r. Kobecki przeniesiony został do zarządu Powiatowej Komendatury Wojskowej⁹ w Małoarchangielsku w guberni orłowskiej (ros. Управление

⁹ Organ terytorialnej administracji wojskowej pełniący funkcje powiatowej komendy uzupełnień.

Малоархангельского Уездного Воинского Начальника) jako naczelnik administracyjny (ros. *делопроизводитель*) i służył tam do roku 1896. W tym okresie awansował kolejno na porucznika (ros. *поручик*) i podkapitana (ros. *штабс-капитан*). 15 grudnia 1892 r. został odznaczony orderem Św. Stanisława trzeciego stopnia, a 26 maja 1896 r. medalem za długoletnią służbę i medalem z okazji koronacji Mikołaja II.

W sierpniu 1896 r. został zwolniony ze służby, otrzymując w służbie cywilnej rangę asesora kolegiального. Roczna przerwa w służbie mogła być spowodowana sytuacją rodzinną, być może chorobą ojca, który zmarł 24 maja 1897 r.

Rok później, w listopadzie 1887 r. powrócił do służby czynnej i został przydzielony do Zarządu Powiatowej Komendantury Wojskowej w Hajsynie w guberni kijowskiej na poprzednio zajmowane stanowisko i z przywróceniem stopnia wojskowego. 6 sierpnia 1900 r. za wysługę lat awansowany został na stopień kapitana (ros. *капитан*). Pozostał w służbie do roku 1902, kiedy to z bliżej nieokreślonych przyczyn rodzinnych [Aneks 2] znów przeszedł w stan spoczynku. Kawaler, nie posiadający nieruchomości, w cywilu planował osiąść w Symferopolu na Krymie (RPW-HA 1902b: 2r-4r). W podsumowaniu służby czytamy, że dwukrotnie pełnił czasowo obowiązki powiatowego komendanta w Małoarchangielsku i dwukrotnie w Hajsynie. Dwa razy też otrzymał odznakę honorową za długoletnią nieskazitelną służbę wojskową.

Jeśli nawet osiadł na Krymie, jak planował, to nie zatrzymał się tam na długo. W lutym 1904 r. powrócił bowiem do służby, obejmując ponownie stanowisko naczelnika administracyjnego w zarządzie Powiatowej Komendantury Wojskowej w Skwyrze podlegającego – podobnie jak komendantura w Hajsynie – pod kijowski okręg wojskowy. W maju 1904 r. decyzją Sztabu Generalnego zaliczono mu do służby okres, w którym przebywał w cywilu (RPW-HA 1905).

Dzięki informacjom zawartym w wydawanych corocznie informatorach o kadrze oficerskiej rosyjskiej armii według stanowisk (*Обсij spisok" oficerskim" činam" Russkoj Imperatorskoj Armii*) za lata 1909 i 1910 oraz według stopni oficerskich (*Spisok" kapitanam" po staršinstvu* i *Spisok" podpolkownikam" po staršinstvu*) za lata 1911–1913, można prześledzić dalszą karierę zawodową Kobeckiego: w latach 1909–1910 zajmował stanowisko powiatowego komendanta wojskowego w Skwyrze oraz naczelnika służb administracyjnych (1909: 72; 1910: 73; 1911a: 631). 21 marca 1911 został odznaczony orderem Św. Anny 3 stopnia (1913b: 1406).

Wkrótce potem miało miejsce zdarzenie, które może świadczyć zarówno o popularności Kobeckiego wśród Karaimów, jak i o szacunku i zaufaniu, jakim go darzyli. W wyborach na wakujące po śmierci Romualda Kobeckiego (1823–1911) stanowisko hachama trockiego, odbytych w Trokach 16 sierpnia

1911 r., została zgłoszona jego kandydatura (1911b: 116). Kontrkandydatem był Seraja Szapszał, który otrzymał głosy trzech z pięciu delegatów gmin Zachodnich Guberni (Trok, Łucka, Poniewieża, Wilna i Pskowa-Ostrowa), Kobecki zaś dwa (Bałaban 1927: 72). Okazało się jednak, że obie kandydatury zgłoszono bez wiedzy i aprobaty kandydatów i obaj odmówili. Szapszał swą odmowę motywował brakiem odpowiedniego przygotowania, zapewne jednak właściwą przyczyną był zamiar ubiegania się o bardziej prestiżowe stanowisko hachama taurydzkiego, które lada moment miało zostać zwolnione przez starego i scho-rowanego Samuela Pampułowa (1911b: 117). Jakie powody swej decyzji podał Kobecki, tego, niestety, nie wiemy.

Ostatnia notatka w przebiegu służby zawiera informację, że w marcu 1912 r. został oddelegowany do Dubna w guberni wołyńskiej jako kwatermistrz podlegającego pod skwyrską komendanturę Dubieńskiego Batalionu Karnego (ros. Дубненский дисциплинарный батальон). Relokacja ta – i awans – znajdują potwierdzenie w spisie podpułkowników za rok 1912 r. Kobecki figuruje tam w wykazie zmian, które nastąpiły między 1 maja, gdy zamykano zasadniczą część wydawnictwa, a 15 października, gdy oddano je do druku, jako kapitan piechoty awansowany na wyższy stopień. (1912: 9). W spisie podpułkowników za 1913 r. zamieszczono go już we właściwej części, z podaniem dokładniej daty awansu na stopień podpułkownika: 26 sierpnia 1912 r. (1913b: 1406)¹⁰. W Dubnie w roku 1914 zajmował stanowisko szefa intendencji (ros. *заведующий хозяйством*) (1913a: 410). Jego batalion w latach 1910–1915 stacjonował w koszarach fortu w Dubnie. W chwili obecnej nie wiemy, jakie były losy Kobeckiego po wybuchu I wojny światowej. Informacji o jego służbie nie znajdujemy w księdze pamiątkowej guberni wołyńskiej na rok 1915, gdyż skład personalny jednostek wojskowych, oprócz zarządu komendantury powiatowej (1915: 393), nie został tam wyszczególniony.

Baza danych o uczestnikach ruchu białych w Rosji, będąca efektem badań prowadzonych przez historyka Sergeja Wołkowa, a gromadząca na podstawie dokumentów archiwalnych informacje o losach oficerów imperialnej armii rosyjskiej w czasie I wojny światowej i wojny domowej 1918–1920, odnotowuje

¹⁰ W notatce z wyborów hachama zamieszczonej w „Karaïmskoj Žizni” (1911b: 116) figuruje jako podpułkownik w stanie spoczynku (*отставной подполковник*), choć pozostawał wtedy w służbie czynnej. W cytowanym tamże artykule z wileńskiej gazety „Severo-Zapadnee Slovo” (w rzeczywistości „Severo-Zapadnaâ Žizn”) dotyczącym odmowy Szapszala wspomniany jest natomiast jako *подполковник в запасъ* ‘podpułkownik rezerwy’ (1911b: 117).

aktywność Kobeckiego w Armii Ochotniczej, w oddziałach noworosyjskiego regionu Sił Zbrojnych Południa Rosji operujących w okolicach Półwyspu Krymskiego. Pod datą 14 grudnia 1919 r. zarejestrowano jego udział – nadal w randze podpułkownika – w Nikołajewskiej Komisji Rek wizycyjnej (Volkov 2014).

Dalsze losy Kobeckiego mogą być jedynie przedmiotem spekulacji, gdyż jak dotąd nie udało się natrafić na żadne dotyczące go dokumenty. Po klęsce wojsk białych i zajęciu Krymu w 1920 r., musiał, podobnie jak wielu mieszkańców ZSRR o nieodpowiednim z punktu widzenia władz komunistycznych życiorysie, ukrywać wojskową przeszłość, by uniknąć prześladowań, które spotykały białych (Tinčenko 2011, 2012). Jego losy od 1920 r. do śmierci nadal czekają na wyjaśnienie.¹¹

Jak można przypuszczać na podstawie informacji o skierowaniu go pod koniec życia do pracy jako oracz (Mardkowicz 1936), Kobecki mógł zostać objęty akcją przymusowej kolektywizacji i rozkułaczania wsi rozpoczętą przez władze sowieckie pod koniec lat 20., po odejściu od programu gospodarczego NEP. Polityka terroru wobec chłopów – aresztowania, deportacje, zwiększone kontyngenty nakładane na wsie, blokady dostaw żywności – spowodowała w latach 1930–1933 załamanie się cyklu produkcyjnego rolnictwa na Ukrainie, co doprowadziło do klęski głodu na ogromną skalę. Niewykluczone, że jedną z około 6 milionów ofiar Wielkiego Głodu był karaïmski poeta.

Informacja o jego śmierci, która dotarła do Wilna, Trok i Łucka była nieprecyzyjna (lato 1933, wieś pod Kijowem); nie znamy ani daty dziennej, ani nazwy miejscowości, ani przyczyny zgonu. W czasie głodu, którego wystąpienie było ukrywane i negowane przez władze, a informacje o nim były objęte najwyższą tajemnicą państwową niemal do końca istnienia ZSRR (Rajca, Łesiów 2005: 108; Bruski 2008: 339), nie powstawały żadne oficjalne wykazy strat. Relacje świadków mówią wręcz o zakazach sporządzania aktów zgonu i podawania głodu jako przyczyny śmierci, konfiskatach ksiąg metrykalnych. Pierwsze listy ofiar zaczęto sporządzać na podstawie zeznań tych, którzy przeżyli, dopiero w latach 80 XX w. (Rajca, Łesiów 2005: 101–104; Bruski 2008; Kulczycki 2008). Skłania to do postawienia pytania: czy Eliaszewicz (żyjący w latach 1881–1971, a więc świadek wydarzeń) znał prawdziwą datę, lecz świadomie podał przybliżoną, wcześniejszą o trzy lata, by uniknąć posądzenia o aluzje do Wielkiego Głodu?

¹¹ W *Knigie učeta lic sostojašich na osobym učietie byvšych bielych oficerow w organach GPU Ukrainy*, Harkov 2012 (oficerowie na literę K: tom II, s. 814) Kobecki nie figuruje.

Błędne informacje biograficzne i mity dotyczące Kobeckiego

Słownik Eliaszewicza stał się źródłem informacji biograficznej nie tylko nie weryfikowanej, lecz także swobodnie przekształcanej przez autorów rosyjskich. Daty urodzin i śmierci poety, których Eliaszewicz nie był pewien (albo obawiał się podać), Aleksander Fuki w swoim opracowaniu *Karaimy – synoviã i doçeri Rosii* poświęconym udziałowi Karaïmów w wojnach toczonych przez Rosję w XIX i XX w., podaje jako ostateczne: 1853–1930 (1995: 40). Wymienia też imię Serafim jako świecki odpowiednik imienia religijnego Simcha (Szymon, ros. Семѣн), uznając najwidoczniej podane przez Eliaszewicza imię Sima, czyli krymski odpowiednik Simchy, za zdrobnienie od rosyjskiego imienia Serafim (ros. *Серафим*). A. Fuki błędnie informuje o udziale poety w wojnie rosyjsko-japońskiej (1904–1905) – jak wynika z wykazu przebiegu służby, Kobecki przebywał podówczas w Skwyrze. Nie ma wątpliwości, że pozostawał w czynnej służbie w czasie I wojny światowej, nie jest jednak prawdą, że uzyskał wtedy stopień pułkownika–inżyniera. W ciągu swej kariery służył w piechocie, w pionach porządkowym i administracyjnym rosyjskiej armii i nie zmienił swej wojskowej specjalizacji. Do roku 1919 nie otrzymał też stopnia pułkownika. Opracowanie Fukiego powstało w czasie, gdy rosyjskie archiwa wojskowe nie były jeszcze dostępne, stąd gdy autor opisuje marzenia Kobeckiego o pracy naukowej i ich konfrontację z rzeczywistością służby wojskowej, widać wyraźnie, że źródłem informacji w tym względzie mogła być jedynie wyobraźnia.

Syn Aleksandra Fukiego, Ilia, w swoich szkicach *Skvoz' veka i kontynenty* rozbudowuje legendę Kobeckiego, dodając informację, że za zasługi wojenne podczas wojny rosyjsko-japońskiej został on dwukrotnie odznaczony krzyżem św. Jerzego (2001: 273). Mamy tu jednak co najmniej dwie sprzeczności. Odznaczenie było przyznawane za zasługi w boju, tymczasem, jak było wyżej wspomniane, Kobecki udziału w walkach nie brał. Po wtóre, w 1828 r. zniesiono możliwość przyznawania orderu oficerom zaplecza, a w 1855 zrezygnowano z nadawania go za długoletnią służbę, nie mógł go więc otrzymać w inny sposób. Poety nie znajdujemy więc na listach kawalerów orderu św. Jerzego z lat 1904–1905 (Dubenskij 1904–1905).

Karaimskaã Narodnã Encyklopedã wymienia Szymona Kobeckiego, zapewne za ojcem i synem Fuki, na liście uczestników wojny rosyjsko-japońskiej (2006: 395) i pierwszej wojny światowej, podając za Eliaszewiczem błędne daty życia: 1854–1930 (2006: 395, 396). Także Michał Zajączkowski w swoich albumach poświęconych Karaïmom w służbie wojskowej, zamieszcza za A. Fukim (1995) nieprawidłowe daty życia Kobeckiego (1997: 41, 2005: 18). Mylna informacja

o wojskowej karierze poety została powtórzona również w katalogu wystawy „Karaj jollary – Karaimskie drogi. Karaimi w dawnej fotografii” (Abkowicz, Sulimowicz 2010: 83).

Identyfikacja fotografii

Podobizna Szymona Kobeckiego [Ryc. 2] zamieszczona w „Myśli Karaimskiej” (1932–1934) oraz w wydanej z okazji śmierci poety ulotce z *Kołysanką* (Towarzystwo Miłośników Historii i Literatury Karaimskiej 1933), a następnie w „Karaj Awazy” (1936) [Ryc. 3], pochodzi być może z lat 1878–1880, czyli z początków jego kariery wojskowej¹². Odbitka, która znajduje się obecnie w zbiorach Muzeum Etnograficznego w Trokach [Ryc. 4a–b], została wykonana w Bachmucie, w atelier znanego miejscowego fotografa Jechiela Jankielewicza Lwowa. Nie jest jednak jasne, jakie związki łączyły Kobeckiego z tą miejscowością. Na fotografii uwieczniono poetę z ojcem i prawdopodobnie którąś z sióstr. Noszony przezeń mundur junkra ma pagony bez oznaczeń, brakuje też koalicji. Być może zdjęcie to znajdowało się w rodzinnym albumie siostrzenicy poety, Marii Maleckiej, mieszkającej w latach 30 XX w. w Trokach (BWLAN 1934 r.) albo jego dalszego krewnego¹³ Józefa syna Juliana Firkowicza, zmarłego w Trokach w 1927 r. (AKZDwT, 1927). Należący do Józefa egzemplarz *Irlar* opatrzony dedykacją autora [Ryc. 5] jest przechowywany w zbiorach Haliny Kobeckaité.

W 1992 r. w Warszawie miała miejsce prezentacja wystawy poświęconej mniejszościom narodowym, zatytułowanej „Inni wśród swoich”, na której znalazły się również karaimskie zdjęcia, m.in. te udostępnione przez Walentynę z Łobanosów Sulimowicz (1912–1997), a pochodzące z albumu jej matki, Heleny z Ławreckich Łobanosowej (1882–1958). Na odwrocie zbiorowego zdjęcia [Ryc. 6a–b] Walentyna Szulimowicz zanotowała, że jeden z widocznych tam mężczyzn to „Szymon Kobecki – ten, który pisał wiersze (kołysanka)”. Sugerowałoby to, że mężczyzną tym jest poeta Szymon Kobecki – pod określeniem „kołysanka” kryje się wspomniana już pieśń *Jukła uwłum*, której słowa stanowi wiersz Kobeckiego. Jest to jednak błędny trop. Przedmiotowa fotografia jest

¹² Niewykluczone jednak, że zdjęcie zostało wykonane później, około roku 1897, gdy Kobecki ze względu na sytuację rodzinną przerwał czynną służbę wojskową. Wskazywałby na to także fakt, że atelier Lwowa działało w Bachmucie w końcu lat 90. XIX w.

¹³ Ojciec Szymona Kobeckiego i matka Juliana, ojca Józefa, byli rodzeństwem. Józef był więc cioteczynym bratankiem poety, jednakże jak to często bywało w wielodzietnych rodzinach, byli niemal równolatkami (Józef ur. 1855).

jedną z całej serii zdjęć przedstawiających grupę rówieśniczą Heleny Ławreckiej, zwanej Lolą. Podobnie jak i ona, mężczyzna na fotografii musiał być urodzony około roku 1880 r., podczas gdy poeta, rocznik 1857, należał bez wątpienia do poprzedniej generacji. Tym niemniej obu łączy dość wyraźne podobieństwo, co rodzi przypuszczenie, że być może to syn kogoś z rodzeństwa, ewentualnie dalszych krewnych poety. Niewykluczone, że również nazywał się Szymon Kobecki (co mogło spowodować mylną identyfikację) – imię to występowało w rodzinie Kobeckich dość często¹⁴.

Rodzina Szymona Kobeckiego

Odszyfrowanie otczestwa Kobeckiego przez Eliaszewicza, a obecnie ustalenie także jego daty urodzenia pozwalają pokusić się o odtworzenie genealogii poety. Jego ojciec, Azariasz, figuruje w spisie Karaïmów – mieszkańców Trok z roku 1834 jako 20-letni syn Abrahama Kobeckiego syna Symona (LPAHW 1834: dom 30).

W „Regestrze Karaïmów trockich” z roku 1764 (LPAHW 1765) znajdujemy Symona Kobeckiego, zapisanego jako Kubecki, członka trockiej gminy karaïmskiej, mieszkającego w karczmie w lesie sędziego ziemi trockiej Rõmera (1860: 113). Żonaty z Deborą, miał dwóch synów, Jakuba i Abrahama oraz dwie córki, Niechamę i Chlemę. To pradziad Szymona Kobeckiego. W tym samym domostwie mieszkała też matka Symona z dwojgiem jego młodszego rodzeństwa, Józefem i Sesonitą.

W spisie za rok 1811 (LPAHW 1811: dom 19) figuruje syn Symona, Abraham (ur. ok. 1760), dziadek poety. Jego żoną jest Anna córka Józefa (ur. ok. 1775). Mieli synów Symona (ur. ok. 1790) i Salomona (ur. ok. 1800) oraz córki Sarę (ur. ok. 1794) i Judytę (ur. ok. 1803, według spisów późniejszych – ok. 1800). Najstarszy ich syn, Symon, jak odnotowano w spisie, był już w tym czasie studentem medycyny na wileńskim uniwersytecie. Warto w tym miejscu wspomnieć, że syn Symona, Feliks, w przyszłości również ukończył studia i rozpoczął karierę urzędniczą (LPAHW 1858: dom 30).

Podczas spisu w 1834 r. odnotowano kolejne dzieci: ojca poety, wspomnianego Azariasza (ur. ok. 1814) oraz Osipa (ur. ok. 1818) (LPAHW 1834: dom 30). Azariasz pojawia się też jako sygnatariusz przysięgi karaïmskiej dla Mikołaja Pawłowicza

¹⁴ Przykładem może być Szymon Kobecki (1911–1985), również obdarzony talentem literackim, autor licznych humorystycznych wierszy opisujących życie społeczności karaïmskiej w Trokach. Por. Kobeckaitė (2011).

w 1844 r. (BWLAN 21 czerwca 1844 r: 4r). W roku 1858 Azariasz był już żonaty z Marią, córką Szymona, z którą miał sześcioro dzieci – synów: Zenona (Jazanię), lat 20, Abrahama, lat 7 i rocznego Simę (Szymona, przyszłego poetę) oraz córki: Annę, lat 19, Kamilę, lat 17 i Basię, lat 10 (LPAHW 1858: dom 30).

Szymon Kobecki rodziny nie założył. W trockich księgach metrykalnych znajdujemy za to zapis z 1881 r. o ślubie jego brata, Abrama syna Azarii Kobeckiego, podówczas 30-letniego, z Anną córką Josifa Kobecką, liczącą lat 18 (BWLAN 1869-1895: 98r). Co ciekawe, w księgach trockich nie odnotowano narodzin dzieci z tego związku – albo para pozostała bezdzietna, albo zamieszkała poza Trokami, a jej potomstwo zarejestrowano w aktach innej gminy, tak jak to miało miejsce w wypadku drugiego brata, Zenona, którego ślub 10 listopada 1860 r. z Mamuk, córką Dawida Feruza, wpisany został do ksiąg metrykalnych kienesy w Perekopie (PAARK 1860). Rodzi to przypuszczenie, że wszyscy trzej bracia Kobeccy opuścili Troki, przenosząc się na południe Rosji. Pośrednim potwierdzeniem tego może być też fakt, że Szymon wstąpił do 50 Zapasowego Pułku Piechoty, która to jednostka, wchodząca w skład 3 Rezerwowej Dywizji Piechoty, stacjonowała na Kaukazie.

W Trokach pozostała siostra poety, Batszeba (Basia), która 17 stycznia 1874 r. wyszła za mąż za Józefa Maleckiego (BWLAN 1869-1895: 89r). Z tego małżeństwa przyszło na świat kilkoro dzieci, w tym wspomniana wcześniej siostrzenica poety, Maria.

Podsumowanie

Sprzeczności w biografii Szymona Kobeckiego były tematem wystąpienia autorek artykułu podczas IV Ogólnopolskiej Konferencji Turkologicznej w Poznaniu w 2010 r. Ówczesny stan wiedzy nie pozwalał jednak na ostateczne rozstrzygnięcie wielu kwestii. Wynikało to przede wszystkim z niekompletności archiwów karaïmskich i braku dostępu do rosyjskich archiwów wojskowych. Sześć minionych lat przysłużyło się jednak badaniom. Otwarcie dostępu do archiwów wojskowych w Rosji oraz digitalizacja i udostępnienie w Internecie różnego rodzaju publikacji źródłowych, takich jak informatory i księgi pamiątkowe, pozwoliło poszerzyć wiedzę o biografii karaïmskiego poety. Udało się ustalić jego datę urodzenia i przebieg służby wojskowej do 1919 r. Wciąż wiele kwestii pozostaje jednak nieustalonych. Badania nad losami Szymona Kobeckiego będą kontynuowane, co pozwala żywić nadzieję, że poznamy dokładniej jego losy w czasie I wojny światowej, przebieg ostatnich lat życia i okoliczności śmierci w sowieckiej Ukrainie.

Archiwa i Biblioteki

- AKZDwT = Archiwum Karaïmskiego Zarządu Duchownego w Trokach
BWLAN = Biblioteka Wróblewskich Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie
LPAHW = Litewskie Państwowe Archiwum Historyczne w Wilnie
PAARK = Państwowe Archiwum Autonomicznej Republiki Krym w Symferopolu
RPW-HA = Rosyjskie Państwowe Wojenno-Historyczne Archiwum w Moskwie

Bibliografia

Dokumenty archiwalne

- AKZDwT, 1927, Trockie księgi metrykalne. O zmarłych, Troki.
- BWLAN, 21 czerwca 1844 r, Klätvennoe oběšanie, Przysięga karaïmska dla Mikołaja Pawłowicza za 1844 rok. F301-180: 3r-4r.
- BWLAN, 1869-1895, Trockie księgi metrykalne, Troki. F301-288.
- BWLAN, 1934 r., Do Zarządu Duchownego Karaïmskiego w Trokach, Teczka korespondencji za 1934 r., Troki F301-420.
- LPAHW, 1765, Miasto Troki. Registr Karaimów Trockich przez Jmego Pana Thadeusza Kuszelewskiego Rewizora od WPPu Jozefa De Raesa Woyskiego y Podwojewodzego Dominika Tańskiego Podstarościego Urzędników wwozdztwa Trockiego oraz Abrahama Łabanosa Woyta Synagogi Karajimow Litewskich Ezreasa Symonowicza Zoracha Raeckiego starszych Kahalnych zastanych sporządzony et die 16. Januarii Anno 1765 Przed nami komisarzami w mieście Trokach zaprzysiężony, Troki SA-3732.
- LPAHW, 1811, Rewizska skazka. Roku 1811 Mca 7bra [Septembra] 26° D[nia] Gubernij Litewsko Wilenskiey Pttu Trgo Kahału Karaïmskiego w mieście Trokach będącego o nayduiących się męskiej y żeńskiej płci Karaimach, Troki 515 op. 15, T. 204, k. 41 – 48.
- LPAHW, 1834, Revizska Skazka tysača vosimsot" tridcat" četvertago goda Aprełá dvadcat' vosmogo dná dla Vilenskoj Gubernii Uezdnago Goroda Trok" o sostoâščih" muška i ženska pola Karaimah, Troki 515 op. 15, T. 590, k. 282-300, 305-307, 318.
- LPAHW, 1858, Revizska skazka tysača vosem'sot" pát'děsât" vos'mogo goda Aprělá pervogo dla Vilenskoj Gubernii uěždnogo Goroda Trok" o sostoâščih" muškogo i ženskogo pola dušah" obščestva meščan" Karaimov", Troki 515-25-112, k. 525-554.
- PAARK, 1860, Metričeska kniga o brakosočetaniáh, Perekop F. 241, op. 1, d. 1475.
- RPW-HA, 1902a, Delo Semiona Kobeckogo, Glavnyj štab, Gaisin F. 400 Op. 9 d. 34273.
- RPW-HA, 1902b, Delo Semiona Kobeckogo, Glavnyj štab, Gaisin F. 400 Op. 17 d. 14088.
- RPW-HA, 1905, Delo Semiona Kobeckogo, Poslužnye spiski, attestacii i nagradnye listy oficerov russkoj armii, Kiev F. 409 Op. 1 d. 4118.

Opracowania

- Abkowicz, M., 2015, *Towarzystwo edukacyjne „Limmud Tora”. Reforma szkolnictwa karaïmskiego na początku XX w. w Trokach w świetle dokumentów*, Almanach Karaïmski 4: 147–165.
- Abkowicz, M., Sulimowicz, A., 2010, *Karaj jollary – Karaïmskie drogi. Karaïmi w dawnej fotografii*, Bitik, Wrocław.
- Bałaban, M., 1927, *Studja historyczne*, sk. g. Ksiegarnia M. J. Freid i S-ka; Drukarnia Korona, Warszawa.
- 1932–1934, Bl. P. Szymon Kobecki, *Myśl Karaïmska* 10: 101–102.
- Brodavko, R., 2005, *Saksaganskij vozvraaetsa v Odessu*, – F. Kohriht (red.), *Derebasovskaja- Riel'evska: Odesskij Almanah*, Izdatelska organizaci „Plaske”, Odessa: 174–177.
- Bruski, J.J., 2008, *Hołodomor 1932–1933: Wielki God na Ukrainie w dokumentach polskiej dyplomacji i wywiadu*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa.
- Elaevi, B., 1993, *Karaïmy. Kn. 2. Karaïmskij biografieskij slovar (ot konca VIII v. do 1960 g.)*, Moskva.
- Firkaviiut, K., 1997, *ypychlej uma Trochka: Lietuva karajlarnyn jyrlary*, Leidyklas Danielius, Vilnius.
- Firkovi, M., 1989, *Karaj jyrlary*, Litovskij fond kultury, Vilms.
- Fuki, A., 1995, *Karaïmy – synovi i doeri Rosii*, Interprint, Moskva.
- Fuki, I., 2001, *Skvoz veka i kontynenty*, CFEM, Moskva.
- Hroch, M., 2008, *Male narody Europy: Perspektywa historyczna*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław.
- Kazas, M. (red.), 2006, *Karaïmska Narodna Encykloped: Kultura krymskikh karaïmov (trkov)*, Izdatelskij dom „Gallina scripsit”, Sankt-Petersburg.
- Kobeckait, H., 2006, *Simon Kobeckis – Visuotin lietuviq enciklopedija*, Mokslo ir enciklopediq leidyklos, Vilnius 10: 326.
- 2012, *Kniga ueta lic sostovih na osobom uete byuih belyh oficerov v organah GPU Ukrainy. T. 2. Otrasl'evoj Gosudarstvennoj arhiv Sluby Bezopastnosti Ukrainy*, Izdatel'stvo Saga, Har'kov.
- Kobeckait, H., 2011, *Wieczory przy lampie Tatusia*, Awazymyz 4 (33): 18–22.
- Kobecki, S., 1932a, *Burunhu kiun midraszta*, Karaj Awazy 3 (5): 30.
- Kobecki, S., 1932b, *Kim bolalyr*, Karaj Awazy 2 (4): 17.
- Kobecki, S., 1936, *Jirlary Szymon Kobeckinin*, Karaj Awazy 9: 16–21.
- Kobecki, S., 1939a, *rbi Mdad*, Onarmach 3: 6.
- Kobecki, S., 1939b, *uzsuz*, Onarmach 3: 7.
- Kobeckij, S.A., 1904, *Irlar": Stihotvoren na razgovornom" narii karaïmov" zapadnyh" gubernii*, Kiev.
- Kobeckij, S.A., 1911a, *Kolybel'na psn (Iry mamany" tagi katny " uvlunun")*, Karaïmska izn' 3–4: 19–20.
- Kobeckij, S.A., 1911b, *Kadri*, Karaïmska izn' 5–6: 80–81.

- Kowalski, T., 1929, *Karaimische Texte im Dialekt von Troki. Teksty karaïmskie w narzeczcu trockiem* (= Prace Komisji Orjentalistycznej Polskiej Akademji Umiejëtnoœci 11), nakladem Polskiej Akademji Umiejëtnoœci.
- Krasnova, E., Drozdovskij, A., 2012, *Odesskoe pehotnoe ûnkerskoe uèiliœe*, – F. Kohriht (red.), *Derebasovskaja – Riœelevskaâ: Odesskij Almanah*, Izdatelskaâ organizaciâ „Plaske”, Odessa: 106–121.
- Kulczycki, S., 2008, *Hołodomor: Wielki Głód na Ukrainie w latach 1932–1933 jako ludobójstwo: problem œwiadomoœci*, Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jezioraïskiego, Wrocław.
- Mardkovicz, A., 1936, *Jirlary Szymon Kobeckinin*, Karaj Awazy 9: 16.
- 1909, *Obsij spisok" oficerskim" èinam" Russkoj Imperatorskoj Armii. Sostavlen" po 1-e ànvarâ 1909 g.*, Voennaâ Tipografâ, St. Peterburg.
- 1910, *Obsij spisok" oficerskim" èinam" Russkoj Imperatorskoj Armii. Sostavlen" po 1-e ànvarâ 1910 g.*, Voennaâ Tipografâ, St. Peterburg.
- 1913a, *Pamâtnââ knižka Volynskoj gubernii na 1914 god"*, Volynskaâ Gubernskaâ tipografiâ, Źitomir.
- 1915, *Pamâtnââ knižka Volynskoj gubernii na 1915 god"*, Volynskaâ Gubernskaâ tipografiâ, Źitomir.
- Rajca, C., Èesiów, M., 2005, *Głód na Ukrainie*, Wydawnictwo Werset; Polski Fundusz Wydawniczy w Kanadzie, Lublin, Toronto.
- 1932, *Ribbiler, kajsylar hazzanlyk ettiler Łuckada baslap burunhu yarymyndan XIX izjilnyñ*, Karaj Awazy 3 (5): 16.
- Saksaganskij, P., 1932, *Teatr i žittâ*, Harkiv – Poltava
- Sologub, K.N., 2010, *Professionalnyj status volnoopredelâušihâ i ohotnikov Russkoj imperatorskoj armii i flota (1874–1917 gg.)*, Genealogiâ 13: 94–130.
- 1911, *Spisok kapitanam" armejskoj pêhoty po staršinstvu: Sostavlen" po 1-e Noâbrâ 1910 g.*, Voennaâ Tipografâ, S. Peterburg.
- 1905, *Spisok" knig vyœedših" v" Rossii v" 1905 godu*, Tipografiâ Ministerstva Vnutrennyh" Dël", S.-Peterburg 1905.
- 1912, *Spisok" podpolkovnikam" po staršinstvu. Čast' I, II, III. Sostavlen" po 1-e Maâ 1912 g.*, Voennaâ Tipografâ, St. Peterburg.
- 1913b, *Spisok" podpolkovnikam" po staršinstvu. Čast' I, II, III. Sostavlen" po 15-e Maâ 1913 g.*, Voennaâ Tipografâ, St. Peterburg.
- Tinèenko Â., 2011, *Kniga istreblennogo genofonda Ukrainy. Kniga uèeta lic sostoâvših na osobom uèete byvših belyh oficerov v organah GPU Ukrainy*. T. 1. OTRASLEVOJ Gosudarstvennyj arhiv Služby Bezopastnosti Ukrainy, Izdatel'stvo Saga, Har'kov: 3–20.
- Tinèenko Â., 2012, *„Tihij terror” protiv byvših oficerov v pervoj polovine 1930-h godov. Kniga uèeta lic sostoâvših na osobom uèete byvših belyh oficerov v organah GPU Ukrainy*. T. 2. OTRASLEVOJ Gosudarstvennyj arhiv Služby Bezopastnosti Ukrainy, Izdatel'stvo Saga – Har'kov: 3–16.

- Towarzystwo Miłośników Historii i Literatury Karaïmskiej, 1933, *Pamięci Szymona Kobeckiego narodowego poety karaïmskiego*, Wilno.
- 1860, *Volumina Legum: Prawa, konstytucje y przywileje Królestwa Polskiego, Wielkiego Xięstwa Litewskiego y wszystkich prowincyi należących na walnych seymiech koronnych od Seymu Wiślickiego roku pańskiego 1347 aż do ostatniego Seymu uchwalone, przedruk zbioru praw staraniem XX. Pijarów w Warszawie, od roku 1732 do 1782 wydanego*, Jozafat Ohryzka, Petersburg, https://pl.wikisource.org/wiki/Strona:Volumina_legum_T._7.djvu/113 [dostęp 15 października 2016].
- 1911b, *Vybory trokskago gahama*, Karaïmskaâ Žizn' 3–4 (avgust" – sentabr"): 115–117.
- Zajączkowski, A., 1926, *Literatura karaïmska. Szkic bibliograficzny*, Myśl Karaïmska 1 (3): 7–17.
- Zajączkowski, A., 1928, „Pieśni” Kobeckiego, Myśl Karaïmska 1/4–5: 13–24.
- Zajončkovskis, M., 1997, *Karaimai kariuomenėje: Karajlar javanlychta. Karaims on military service. Karaimi na żołnierce. Karaimy v armii*, Lietuvos nacionalinis muziejus, Vilnius.
- Zajončkovskis, M., 2005, *Karaimai kariai. Voiny karaimy. Karaimi wojskowi*, Spausdino UAB „Pozicija”, Vilnius.

Źródła internetowe

- Dubenskij, D. (red.), 1904–1905, *Letopis vojny s Āponiej. Ežeedelnyj illüstrovannyj žurnal: Georgievskie kavalerij za vojnu s Āponiej 1904–1905 gg.*, Sankt-Petersburg, <http://genrogge.ru/hwj/hwj-gkav.htm> [dostęp 15 października 2016].
- Hrywna, I., 2010, *Dlaczego Ukraińcy kochają Szewczenkę*, <http://ukraincy.wm.pl/930,Dlaczego-Ukraińcy-kochaja-Szewczenke.html> [dostęp 15 października 2016].
- Mihailov, S.S., 1999, *Iz istorii karaïmskoj diaspory v Moskve v XIX–XX vv.*, Vostok 4: 77–83, http://www.karaims.com/pdf_s/Mihaylov.pdf [dostęp 15 października 2016].
- Volkov, S., 2014, *Baza dannyh no 2 „Učastniki Belogo dviženia v Rossii” po sostoaniu na anvar 2014 goda*, www.swolkov.org [dostęp 15 października 2016].

Анекс I

Ф. 400 Оп. 9 д. 34273

ДЕЛОПРОИЗВЛЬ УПРАВЛЕНИЯ ГАЙСИНСКОГО УЕЗДНОГО
ВОИНСКОГО НАЧАЛЬНИКА
СЕМЕН АЗАРЬЕВИЧ КОБЕЦКИЙ (RPW-НА 1905).

г. Гайсин Киевской губернии.

18 апреля 1902 г. Кобецкий был подан на имя Императора установленный законом реверс на увольнение (досрочное)

со службы из – за расстроенных домашних обстоятельств.

Жительство по отставке: г. Симферополь.

ПОСЛУЖНОЙ СПИСОК

Родился 29 июля 1857 г. из мещан г. Троки Виленской губернии. Вероисповедания Караимского, окончил курс Одесского пехотного юнкерского училища по 2 разряду.

В службу вступил согласно приказа от 25. 01. 1878 г. в переменный состав 50 пехотного запасного батальона на правах вольно определяющего по 3 разряду.

- 19. 09. 1878 г. – зачислен в Одесское юнкерское училище.
- 09. 06. 1879 г. – переведен из младшего класса в старший.
- 10. 09. 1879 г. – произведен в унтер-офицеры.
- 19. 07. 1880 г. – по окончании курса переименован в портупей юнкера.
- 23. 07. 1880 г. – прибыл из училища в часть.
- 30. 09. 1880 г. – переименован в подпрапорщики.
- 15. 03. 1881 г. – произведен Высочайшим приказом в прапорщики с переводом в 52-ой Виленский пехотный его Императора Высочества Великого Князя Кирилла Владимировича полк.
- 08. 04. 1881 г. – Прибыл в полк.
- 26. 03. 1883 г. – 14. 09. 1884 г. – исполнял должность квартирмейстера и зав. околodком полка в Крыму, в Керчи.
- 19. 05. 1883 г. – 14. 09. 1883 г. – лагерным полицмейстером
- 14. 09. 1884 г. – произведен в подпоручики.
- 25. 08. 1884 г. – 03. 04. 1885 г. – зав. полковой швальней.
- 25. 01. 1886 г. – Утвержден в должность полкового казначея.

- 25. 06. 1887 г. – сдал должность полкового казначея.
- 22 июля 1887 г. – переведен Высочайшим приказом в Управление Мало архангельского Уездного Воинского Нач.-ка делопроизводителем с зачислением по армейской пехоте.
- 04. августа 1887 г. – Прибыл и зачислен в списки.
- 05. ноября 1888 г. – Высочайшим приказом произведен в поручики.
- 28. августа 1892 г. – Высочайшим приказом произведен в штабс-капитаны.
- 25. декабря 1893 г. – Награжден орденом Св. Станислава 3 ст.
- 07. августа 1896 г. – Высочайшим приказом уволен от службы для определения к статским делам с переименованием в коллежские асессоры.
- 19. августа 1896 г. – Исключен из списков Управления с прекращением содержания.
- 05. ноября 1897 г. – Высочайшим приказом определен в службу Управления Гайсинского Уездного Воинского Начальника исправляющим должность делопроизводителя с зачислением по армейской пехоте с прежним чином – штабс-капитана.
- 23. марта 1899 г. – Утвержден в должность делопроизводителя.
- 06. августа 1900 г. – Высочайшим приказом за выслугу лет произведен в – капитаны.
- В гражданской службе и по выборам дворянства не служил.

Всемиловнейших рескриптов и Высочайших благоволения – не получал.

20. мая 1902 г. Высочайшим приказом уволен по домашним обстоятельствам от службы подполковником и с мундиром .

Капитан

Холост, недвижимого имущества не имеет , наказаниям или взысканиям по служебным приговорам – не подвергался.

Временно исправлял должности Мало Архангельского Уездного Воинского Начальника (2 раз) и потом Гайсинского Уездного Воинского Начальника (2 раза). В службе обер-офицера сего не было обстоятельств лишаящих его права на знак отличия беспорочной службы (2 раза).

- 23. 03. 1912 г. – Определен на службу Сквирского Уездн. Военного Начальника на должность – Завхоза Дубненского дисциплинарного батальона.

Aneks 2

F. 400. op. 1. d. 14088 2r – 3r

Всёпросветительный Державнейший Великий Государь Император
Николай Александрович Самодержавец Всероссийский
Государь Всемиловитый

[2 znaczki skarbowe wartości 60 kopiejek]

Просит Делопроизводитель Управления Гайсинского Уездного Воинского
Начальника капитан Семён Азаревич Кобецкий о нижеследующим:

Расстроенные домашние обстоятельства мешают меня возможности
продолжать службу Вашего Императорского Величества и потому прошу
представляя при этом установленный законом реверс, всеподданнейше
прошу: к сему

Дабы повелено было уволить меня от службы с награждением следую-
щим чином и мундиром. Г. Гайсин Апреля 18 дня 1902 года. К подаению
надлежит по команде. Сие прошение со слов просителя писал писать
Ахтон Гненный

Капитан Семён Азаревич Кобецкий руку приложил.

[Verso]

Я, нижеподписавшийся, даю сей реверс в том, что если последует
разрешение об увольнении меня от службы, то о казённом содержании
просить нигде не буду.

Жительство по отставке буду иметь в г. Симферополе Таврической
Губернии.

Апреля 18 дня 1902 года г. Гайсин

Делопроизводитель Управления Гайсинского Уездного Воинского
Начальника капитан Семён Азаревич Кобецкий

Ryciny

Ryc. 1a–b. Fotografia portretowa Szymona Kobeckiego, zadedykowana A.S. Nowickiemu, datowana *Skwyra*, 2 VIII 1905. Dedykacja w j. hebrajskim: Kawaler ribbi Abraham, syn wielmożnego pana Szemoela, niech jego Skała błogosławi go i zachowa. Wierszyk w j. karaimskim:

Šu'ar Awram, saja b'er am, t'uršuniuñ južlarimniñ.
 Ne'chaj ajtsyn, jomachlasyn klaklariñ ur'agimniñ.
 Klejm džanymdan da mazaldan jažšysyn tirligijniñ,
 Onarmazłar da ałxyslar erkiñd'añ Tenrimizniñ.
 Š. K.
 14 av menaxem 5665

Drogi Abramie, daję Ci oto wizerunek mego oblicza,
 Niechaj przemówi, niech opowiada o życzeniach mego serca.
 Chcę z całej duszy, by los obdarzył Cię dobrym życiem,
 Sukcesami i błogosławieństwami z woli naszego Boga.
 Sz. K.
 14 [dzień miesiąca] aw menachem 5665

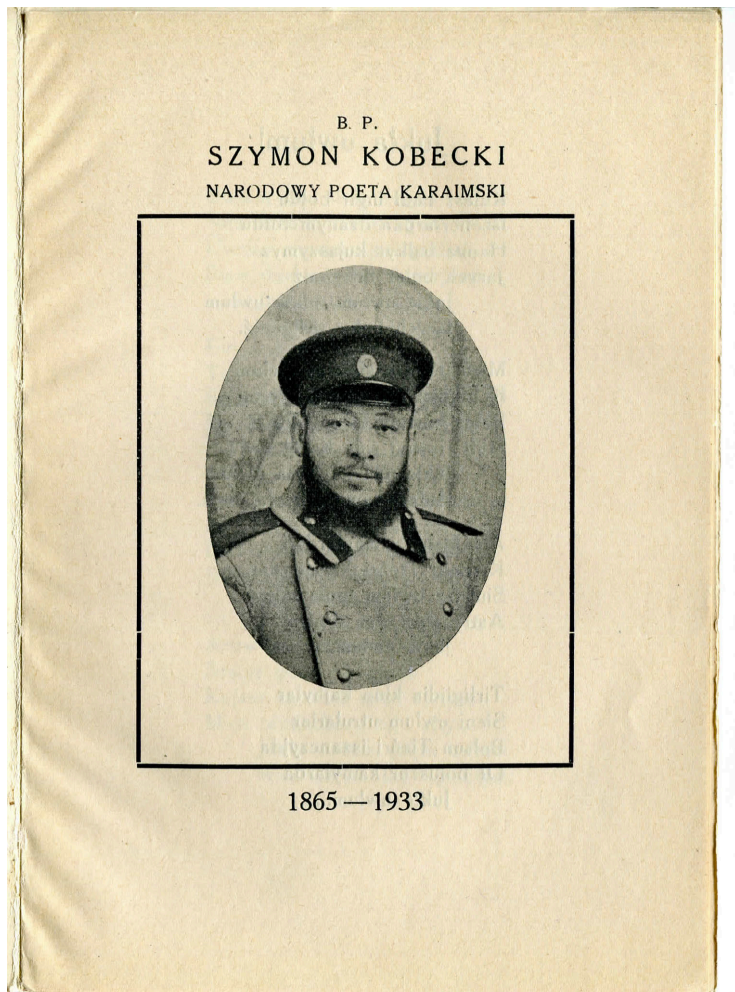
Bł. P.
SZYMON KOBECKI

*Zieriat'lar katny barabyz,
 tyncz juklajyz, dostlar, zieriatlar-
 dia; barymyz jachszy bilabiż, ki
 niemieł' uczsz jochtar dunjada.
 (Sz. Kobecki, „Irlar“).*

Przed kilku tygodniami doszła nas smutna wiadomość o zgonie w lecie 1933 r., na Ukrainie znanego pisarza i poety karaïmskiego, bł. p. Szymona Kobeckiego. Sz. Kobecki, urodzony w Trokach, z zawodu był oficerem. Po przewrocie, jako dymisjonowany pułkownik b. armji rosyjskiej, osiadł na roli w południowej Rosji. Był on autorem licznych komedji i utworów dramatycznych, pisanych w języku zachodnio-karaïmskim, a w pierwszych latach naszego stulecia często wystawianych przez młodzież karaïmską na scenie amatorskiej w Trokach. Do dziś dnia wśród starszej generacji karaïmskiej żyje pamięć o tych utworach, z których wymienić należy przedewszystkiem:

Ryc. 2a. Wykadrowany portret Kobeckiego zamieszczony przy nekrologu w „Myśli Karaïmskiej” (z. 10, 1932–1934, s. 101).

Ryc. 2b. Strona tytułowa pamiątkowej broszurki wydanej przez Towarzystwo Miłośników Historii i Literatury Karaimskiej w Wilnie w roku 1933.

JIRŁARY SZYMON KOBECKINYN

Ystrydohac sifferi isne „Karaj Awazynyn“ tiziwlerin ilk karaj jircylar-nyn, ornatabiz bu fornu nece sajtahan jirlar-nyn ucma kly Szymon Kobeckinyn.

Sahyndyrybiz nece sezde tirligin jircynyn da bitisin anyn atheminin. Szymon Kobeckitu wdu Trokta ekinici jarymynnda askan jizjilnyn. Jigit jilłaryndan ezlendi ceriw zachmerykka Kijowda 1904 jilda da bastyrhan ediłer rus-otijotlarba. Sondra ornatty ałaryn prof. Tadeusz Kowalski ez biliwli isinde: „Teksty karaimskie w narzeczu trockiem“ (cykty Krakowda 1929 jilda). Jirlary icin Kobeckinyn jazdy artykuł Ananasz Zajączkowski („Pieśni“ Kobeckiego), kajsy ornatkandy IV—V defterinde wachtlyknyn „Myśl Karaimska“. Baska jirlardan Kobecki jazdy nece tiziw scenaga, kajsylariny jigit efen Trokta kergiziredi askan jilłarda. Bar anyn tiziwleri jazhanđar sezibe Trokta Karajlarnyn*).

Jirey (turad) birden ez ezinkileribe

tine da jetti jergesin pulkowniknin ceriw chalkynda Rosijany. Tismeginden sortun caratyn ołturdu sałada wala jatynda Kijownun, kajda alyndy isine saban sirmeknin. Bu awur zachmette da katy tirlikte asty kaldyhy anyn kinderinin. Ystryrdy 1933 jilda.

Ajamahan edi anar athem i jircynyn. Jirlary anyn burunhu for cyktylar jarykka Kijowda 1904 jilda da bastyrhan ediłer rus-otijotlarba. Sondra ornatty ałaryn prof. Tadeusz Kowalski ez biliwli isinde: „Teksty karaimskie w narzeczu trockiem“ (cykty Krakowda 1929 jilda). Jirlary icin Kobeckinyn jazdy artykuł Ananasz Zajączkowski („Pieśni“ Kobeckiego), kajsy ornatkandy IV—V defterinde wachtlyknyn „Myśl Karaimska“. Baska jirlardan Kobecki jazdy nece tiziw scenaga, kajsylariny jigit efen Trokta kergiziredi askan jilłarda. Bar anyn tiziwleri jazhanđar sezibe Trokta Karajlarnyn*).

I. J A N H Y I Ł B A I..

Keczasińda janhy ilnyn,
Karanhyda kar aharat,
Türsününüda erkiszinin
Troch aszary małach barat.

Kelat esinā małachnyn,
Ki bu karany achlyhyna
Tenaszkejt jołu adamnyn,
Tursejt kertilik ałnyna.

Sahyszłary üzildülär
Astry küczlü awazfardan,
Sezlej, küla, terk czychtylar
Karajkałar bir azbardan.

Kacza keldilar ałnyna,
Tanymyđlar bu kizinä,
Kyczchyradlar utrusna:
— Terkräk bižgā ajt szemijnil!..“

* Fonetikasyn ol seznin awurdu kajtarma bitin duhrulukba jumusanadohac lech otijotlarba. Uchuwcalarynyz klerler alma esine, ki bunda otijot a *symarłaban* (ä) turhuzhandy ol ornarda, kajsylarda keretki lecha turhuzma „ia“, jemese urusen „a“. Jimsek 1'-den son a uchulad alaj chaz 6; B uchulad alaj chaz lecha „iu“, urusca „io“. Ernek byla: 1, keczasińda=kecziasinā=кечясинья; 2) türsününüda=tiursiunünüda=тюрсюнюндя; 3, keldilar=keldilär=кельдильяр.

Ryc. 3. W całości fotografia z „Myśli Karaimskiej“ została opublikowana w „Karaj Awazy“ (nr 9, 1936, s. 16). Podpis głosi: „Poeta (stoi) razem ze swoimi bliskimi“.

Рис. 4a–b. Oryginał fotografii wykorzystanej w publikacjach.

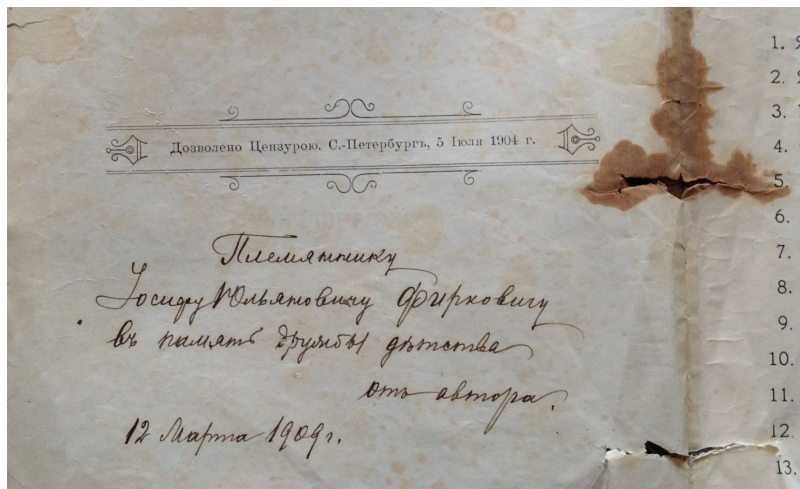
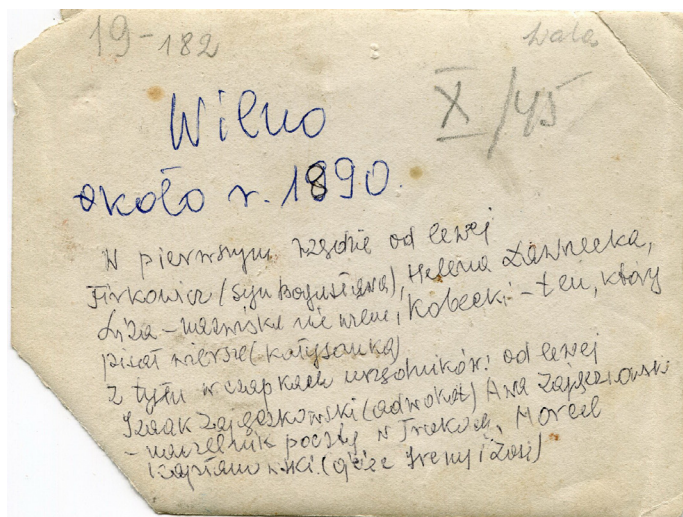

Рис. 5. Dedykacja autora dla Józefa сына Juliana Firkowicza na egzemplarzu *Irlar*, 1909 r.

Ryc. 6a-b. Zdjęcie z albumu Heleny „Loli” z Ławrzeckich Łobanosowej (1882–1958).

W dolnym rzędzie pierwszy z prawej mężczyzna mylnie zidentyfikowany przez córkę Loli, Walentynę, jako „Kobecki – ten, który pisał wiersze (kolysanka)”. Zdjęcie zostało wykonane prawdopodobnie w końcu lat 90. XIX w..

